

Nr 81.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om skatt å läskedrycker, m. m.; given Stockholms slott den 10 november 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till förordning om skatt å läskedrycker,

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Förslag
till
förordning om skatt å läskedrycker.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

För läskedrycker, som inom riket tillverkas för försäljning, skall erläggas skatt efter vad nedan sägs.

Med läskedrycker förstås i denna förordning mineralvatten samt kolsyrade och därmed jämförliga drycker, vilka icke äro hänförliga till rusdrycker eller maldrycker.

2 §.

Den, som idkar tillverkning av läskedrycker för försäljning, kallas i denna förordning *tillverkare*.

3 §.

1. Tillverkning av läskedrycker för försäljning skall stå under statens kontroll.

Kontrollen utövas av kontrollstyrelsen med biträde av särskilda kontrolltjänstemän.

2. Kontrolltjänsteman äger påfordra att när som helst erhålla tillträde till samtliga för rörelsen använda lokaler, upplagsplatser och andra förvaringsställen.

3. Tillverkare skall för kontrollen utan ersättning tillhandahålla erforderliga prov å råvaror och övriga vid tillverkningen använda förnödenheter samt å tillverkad läskedryck ävensom ställa till förfogande nödiga redskap och lämna behöflig handräckning.

4. Tillverkare skall på egen bekostnad anskaffa de journaler och andra handlingar, vilka kontrollstyrelsen med stöd av denna förordning ålägger tillverkaren att föra eller upprätta, samt har att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som kontrollstyrelsen meddelar angående förandet eller upprättandet av nämnda journaler och handlingar samt angående deras bevarande under viss tid och insändande i original eller avskrift till kontrollmyndighet.

5. Tillverkare är pliktig att vid anfordran hålla sina handelsböcker med

tillhörande verifikationer ävensom i 4 mom. omnämnda journaler och handlingar tillgängliga för kontrolltjänsteman.

6. Tillverkare skall ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som kontrollstyrelsen för erhållande av en betryggande kontroll över skattens behöriga utgörande meddelar, ävensom de anvisningar, som kontrolltjänsteman i enlighet med denna förordning eller kontrollstyrelsens föreskrifter kan komma att lämna.

4 §.

1. Den, som ämnar tillverka läskedrycker för försäljning, skall till kontrollstyrelsen minst fjorton dagar före tillverkningens igångsättande göra skriftlig anmälan om tillverkningens upptagande och dagen därför (*driftsanmälan*) och i densamma uppgiva företagets namn och belägenhet samt tillverkarens fullständiga namn och postadress. Vid driftsanmälan skall fogas hälsovårdsmyndighets intyg därom, att för rörelsen avsedda lokaler uppfylla i hälsovårdsstadgan angivna fordringar.

Föreligger ej hinder för rörelsens utövande, meddelar kontrollstyrelsen bevis därom.

Innan sådant bevis utfärdats, må rörelsen icke utövas, dock att den, som övertagit av annan bedriven rörelse, må, därest anmälan göres inom fjorton dagar efter övertagandet, fortsätta rörelsen till dess kontrollstyrelsen meddelat beslut i anledning av anmälningen.

Inträder ändring i förhållande, varom uppgift lämnats i driftsanmälan, skall tillverkaren inom åtta dagar underrätta kontrollstyrelsen därom.

2. Önskar tillverkare göra avbrott i rörelsen, skall han i förväg göra skriftlig anmälan därom till kontrollstyrelsen med uppgift om den tid, avbrottet avser. Under sagda tid må rörelsen icke bedrivas.

Ämnar tillverkare helt nedlägga rörelsen, skall han minst åtta dagar dessförinnan till kontrollstyrelsen göra anmälan därom med uppgift om dagen, då nedläggandet kommer att ske. Efter den uppgivna dagen må rörelsen icke upptagas utan att anmälan därom göres. Med avseende å sådan anmälan skola föreskrifterna i 1 mom. äga tillämpning.

5 §.

Skatten utgår med tio öre för liter; dock skall skatten, så länge rörelsen vid tillverkningsstället må bedrivas, utgå med lägst etthundra kronor för månad räknat.

6 §.

Tillverkare är pliktig att över sin rörelse hålla sådan bokföring, att därav tydligt framgår:

a) myckenheten inköpta, för tillverkningen erforderliga råvaror och förnödenheter,

b) myckenheten vid tillverkningsstället framställda läskedrycker ävensom från annat tillverkningsställe levererade läskedrycker,

c) myckenheten från lagret vid tillverkningsstället utlämnade läskedrycker ävensom i vad mån denna myckenhet omfattar läskedrycker, tillverkade vid annat tillverkningsställe,

d) myckenheten från tillverkningsstället utlämnade, till dess lager återkomna läskedrycker ävensom i vad mån denna myckenhet omfattar läskedrycker, tillverkade vid annat tillverkningsställe,

e) myckenheten å tillverkningsstället genom kross eller eljest förstörda läskedrycker, samt

f) myckenheten såsom kontrollprov utlämnade samt av tillverkaren eller hans personal å tillverkningsstället förbrukade läskedrycker.

Närmare föreskrifter angående nämnda bokföring meddelas av kontrollstyrelsen, som därvid äger bestämma, huruvida för densamma skola användas av kontrollstyrelsen fastställda journaler samt, beträffande för försäljning utlämnade läskedrycker, huruvida uppgifter skola lämnas beträffande varje särskild mottagare. Kontrollstyrelsen äger även meddela föreskrifter angående upprättande av särskild följesedel vid läskedryckers utlämnande.

7 §.

1. Tillverkare skall för varje månad upprätta och senast å femtonde söckendagen efter månadens utgång till kontrollstyrelsen insända en på tro och heder avgiven deklaration angående den myckenhet läskedrycker, som under månaden utlämnats från tillverkningsstället. Härvid må avdrag göras för den myckenhet läskedrycker, som

a) utförts ur riket eller till svensk frihamn, dock under villkor att vid deklarationen fogas tullmyndighets bevis angående den utförda varans myckenhet och dagen för utförseln ävensom därom, att utförseln ägt rum under sådan tullkontroll, som i 12 § tullstadgan sägs,

b) tillverkats vid annat tillverkningsställe och icke ingår i myckenhet, som under a) avses,

c) efter utlämning återinförts till lagret å tillverkningsstället och icke utgöres av läskedryck, som tillverkats vid annat tillverkningsställe, samt

d) utlämnats såsom kontrollprov.

Vad som återstår efter nu nämnda avdrag utgör beskattningsbar myckenhet. I deklarationen skall angivas den skatt, som belöper å den beskattningsbara myckenheten.

Å deklarationen skall finnas intyg av två personer, att densamma örensstämmer med bokföringen.

2. Tillverkare skall samtidigt med deklarationens insändande erlægga skatt för föregående månad genom inbetalning å statsverkets checkräkning i riksbanken för kontrollstyrelsens räkning.

3. Erlägges icke skatten inom föreskriven tid, må kontrollstyrelsen meddela förbud tills vidare, till dess skatten guldits, att utlämna läskedrycker från tillverkningsstället.

För uttagande av förfallet skattebelopp må på framställning av kontrollstyrelsen utmätning omedelbart verkställas.

4. Tillverkare är skyldig att, då kontrollstyrelsen så prövar nödigt, för skattens behöriga erläggande hos kontrollstyrelsen ställa säkerhet till belopp, som styrelsen finner erforderligt.

Ställes ej vid anfordran sådan säkerhet, skall vad i 3 mom. första stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

8 §.

1. Då rörelsen vid tillverkningsställe helt nedlägges efter anmälan, som i 4 § 2 mom. andra stycket sägs, är tillverkaren pliktig att betala skatt för samtliga inom tillverkningsstället befintliga, där tillverkade läskedrycker.

2. Därest vid granskning av tillverkares bokföring, journaler eller andra handlingar eller eljest utrönes, att för någon månad skatt bort utgå med högre belopp än som för månaden erlagts, eller att i det å tillverkningsstället befintliga lagret av läskedrycker förefinnes brist, som tillverkaren icke kan nöjaktigt förklara, är tillverkaren pliktig att vid anfordran genast erlægga, i förra fallet den resterande skatten och i senare fallet skatt för en myckenhet, som motsvarar bristen.

3. Vad i 7 § 2 och 3 mom. stadgas skall i tillämpliga delar gälla i fråga om skattebelopp, som avses i denna paragraf.

9 §.

Läskedrycker må icke utlämnas från tillverkningsställe annorledes än på flaskor av den storlek, som kontrollstyrelsen bestämmer, eller på andra slutna kärl och behållare, vilka med avseende å rymden blivit märkta på sätt i 14 § lagen om mått och vikt sägs.

10 §.

Vad i 2 § förordningen den 10 juni 1932 (nr 195) angående märkning av kärl, innehållande söta läskedrycker, stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fråga om alla i denna förordning avsedda läskedrycker.

11 §.

Den, som tillverkar eller försäljer kolsyra, socker eller andra vid läskedrycksframställning användbara ämnen eller ock kärl, kapsyler eller andra vid dryckernas utlämning från tillverkningsställe erforderliga förnödenheter och artiklar, är pliktig att på anfordran av kontrolltjänsteman lämna denne uppgift om läskedryckstillverkares inköp av dylika ämnen, förnödenheter och artiklar.

12 §.

Den, som tillverkar läskedryck för försäljning utan att vara därtill berättigad enligt bestämmelserna i denna förordning, straffes med dagsböter.

Här tillverkningen bedrivits yrkesmässigt eller eljest i större omfattning, skall den skyldige ock förpliktas att för den tillverkade myckenheten gälda skatt efter den i 5 § bestämda skattesatsen, dock minst etthundra kronor.

13 §.

Har någon uppsåtligen antingen underlåtit att i journal, deklaration eller annan handling, som tjänar till ledning vid fastställandet av den beskattningsbara myckenheten läskedrycker, lämna eller införa uppgift, som bort lämnas eller införas, eller ock i handling som nu sagts lämnat eller infört oriktig uppgift, och har därav föranletts, att skatt utgått med mindre belopp än som bort utgå, böte högst fem gånger det skattebelopp, som undandragits statsverket; dock må beloppet av böterna, där ej synnerligen förmildrande omständigheter föreligga, icke sättas lägre än etthundra kronor. Vid synnerligen försvårande omständigheter må till fängelse i högst sex månader dömas.

Har någon genom grov vårdslöshet gjort sig skyldig till förfarande, som i första stycket avses, vare straffet böter, högst två gånger det belopp, som undandragits statsverket; dock må beloppet av böterna, där ej synnerligen förmildrande omständigheter föreligga, icke sättas lägre än femtio kronor.

14 §.

Den, som utlämnar läskedrycker i strid mot förbud, varom i 7 § 3 mom. sägs, straffes med dagsböter, ej under tjugu, eller med fängelse i högst sex månader.

Sålunda utlämnade läskedrycker vare, där de fortfarande äro i tillverkarens besittning, förverkade tillika med kärl och emballage, vari de förvaras.

Vad som på grund av denna bestämmelse tagits i beslag må av den myndighet, som förordnat om beslaget, genast försäljas eller, därest försäljning icke kan komma till stånd, förstöras.

15 §.

Fullgöres icke ordentligen skyldigheten att hålla bokföring eller upprätta journal eller annan kontrollhandling, som i 6 § avses, och är förseelsen ej straffbar enligt annat författningsrum, straffes tillverkaren med dagsböter, ej under fem.

16 §.

Bryter någon i andra fall än förut sagts mot vad i denna förordning är stadgat eller mot föreskrift, som med stöd av förordningen meddelats, straffes med böter från och med tjugu till och med trehundra kronor.

17 §.

Bryter tillverkarens hustru eller husfolk eller i hans arbete antagen person mot denna förordning eller mot föreskrift, som med stöd av förordningen meddelats, vare tillverkaren därför ansvarig, liksom vore förseelsen begången av honom själv, därest icke omständigheterna göra det sannolikt, att förseelsen skett utan hans vetskap och vilja.

18 §.

Den, som har eller haft att taga befattning med kontroll enligt denna förordning, må icke röja yrkeshemlighet eller affärsförhållande, varom han därunder erhållit kännedom, i annat fall än då sådant påfordras i tjänstens intresse. Tjänsteman, som häremot bryter, vare underkastad ansvar såsom för tjänstefel. Gör annan än tjänsteman sig skyldig till förseelse, som nu sagts, straffes med dagsböter.

19 §.

Förseelse, som avses i 15 eller 16 §, må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av kontrollstyrelsen.

Böter och värdet av förverkat gods tillfalla kronan.

Denna förordning träder i kraft den 1 februari 1940.

Tillverkning av läskedrycker, som bedrives vid tiden för förordningens ikraftträdande, må, därest driftsanmälan enligt 4 § 1 mom. gjorts före ikraftträdandet, fortsättas till dess kontrollstyrelsen meddelat beslut i anledning av anmälningen.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 no-
vember 1939.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND, HÄGGLÖF.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om beskattning av läskedrycker samt anför därvid:

Inledning.

Vid övervägande av olika utvägar att i nuvarande läge tillföra statskassan ökade inkomster har fråga även uppstått att göra konsumtionen av läskedrycker till föremål för beskattning. Tanken på en dylik beskattning har visserligen tidigare framkommit men har huvudsakligen på grund av svårigheterna att åvägabringa en tillfredsställande skattekontroll då undanskjutits. Sålunda hemställdes i motioner till 1933 års riksdag (I: 97 och II: 189), att riksdagen måtte besluta en skatt av 10 öre per liter å mineralvatten och kolsyrade, alkoholfria läskedrycker eller alternativt en skatt å kolsyra, som användes vid tillverkning av nämnda slag av drycker, till belopp motsvarande den föreslagna skatten å de färdiga varorna. I sitt i anledning av motionerna avgivna betänkande (nr 29) anförde bevillningsutskottet bland annat, att i de länder, där såvitt vore bekant en beskattning av mineralvatten och läskedrycker tillämpats, det visat sig vara förenat med avsevärda svårigheter att anordna en effektiv kontroll över tillverkningen och att, där en sådan kontroll kunnat genomföras, kostnaderna för densamma syntes ha blivit mycket betydande i förhållande till skatteintäkten. Då enligt vad som inhämtats ifrågavarande tillverkning i Sverige vore fördelad på ett stort antal företag, belägna i skilda delar av landet, uppkomme med säkerhet synnerligen stora svårigheter för åstadkommande av en effektiv kontroll. Även om det ur principiell synpunkt icke mötte större betänkligheter att införa en skatt å flertalet drycker av nämnda slag, kunde utskottet med hänsyn till anförda omständigheter icke förorda en beskattning å nämnda drycker. Beträffande den ifrågasatta skatten å kolsyra framhöll utskottet, att erfarenheter av en sådan skatteforms anordnande och verkningar saknades från utlandet samt att i synnerhet vid det förhållandet, att kolsyra

användes jämväl för andra ändamål än tillverkning av läskedrycker, sannolikt betydande kontrollsvårigheter även i detta fall föreläge. Utskottet kunde därför icke heller biträda förslaget om införande av skatt å kolsyre-tillverkningen. I enlighet med utskottets hemställan beslöt riksdagen, att motionerna icke skulle föranleda någon åtgärd.

Konsumtionen av läskedrycker, som redan tidigare haft en stor utbredning inom alla befolkningslager, har under senare år undergått en avsevärd stegring. Dess karaktär av att till största delen utgöra en i viss mån lyxbetonad förbrukning har även blivit mera framträdande bland annat genom det stora antalet märken och typer, som framkommit i marknaden och som i många fall tack vare en omfattande reklam rönt god efterfrågan. Jag har därför i den förhandenvarande statsfinansiella situationen ansett mig böra inom finansdepartementet låta verkställa utredning av frågan om införande av en skatt å läskedrycker jämsides med de beskattningsåtgärder, som på sistone genomförts eller övervägts i fråga om andra konsumtionsvaror. Särskilt torde få erinras om den avsevärt skärpta beskattning, som redan genomförts i fråga om spritdrycker och vin och som föreslagits beträffande bland annat de starkare maltdryckerna samt kaffet. Ur synpunkten av att en skälig fördelning av konsumtionsskattebördan i möjligaste mån bör åvägbringas, synes en skatt jämväl å läskedryckskonsumtionen äga ett påtagligt berättigande. Det förslag till sådan beskattning, som jag i det följande kommer att framlägga, är grundat på en inom finansdepartementet med biträde av byråchefen i kontrollstyrelsen S. Almgren verkställd utredning. Innan jag ingår på frågan om den lämpligaste utformningen av denna beskattning, torde jag på grundval av utredningen få lämna vissa uppgifter angående den inom landet förekommande tillverkningen av läskedrycker m. m.

Tillverkningen av läskedrycker m. m.

Läskedryckerna utgöras i allt väsentligt av kolsyrade alkoholfria drycker. Dessa indelas i mineralvatten och söta läskedrycker. Såsom mineralvatten anses dels naturligt vatten, innehållande upplösta fasta ämnen eller gaser i sådan mängd och av sådan beskaffenhet, att vattnet kan användas såsom läskande dryck och i vissa fall även i hälsobringande syfte, dels ock på konstgjord väg framställt liknande vatten samt med konst framställt bords- och annat dricksvatten (vichyvatten, sodavatten, apolinaris etc.). I de söta läskedryckerna ingå vanligen socker, fruktsyra, frukt- och bär-safter, extrakter och andra smakämnen. Till denna grupp höra exempelvis sockerdricka, lemonader, citronil, rosenhäger, cider, enbärdricka, julmust och saftkobbelt eller exempelvis följande s. k. märkesdrycker: »Pommac», »Apelsin-Orancia», »Guldus», »Ramona», »Champis», »Valencia», »Sport», »Loranga», »Solo» och »Frisco». I obetydlig grad förekomma vissa slag av fruktsaft i konsumtionsfärdigt skick, exempelvis sysmos och lingondricka. Till läskedrycker äro även att hänföra s. k. teatergrogg, s. k.

alkoholfri glögg och vissa andra drycker med högst $2\frac{1}{4}$ volymprocent alkoholhalt.

Storleken av läskedryckskonsumtionen i vårt land torde kunna bedömas på grundval av de uppgifter om tillverkningen av kolsyrade drycker, som finnas meddelade i den av kommerskollegium utgivna industristatistiken. Tillverkningen och dess värde uppgingo för nedannämnda år till följande belopp:

År	Tillverkning milj. liter	Tillverknings- värde milj. kronor	År	Tillverkning milj. liter	Tillverknings- värde milj. kronor
1933	44.3	16.1	1936	57.8	20.2
1934	48.6	17.2	1937	65.5	23.0
1935	53.5	18.6	1938	71.0 (prel.)	25.0 (prel.)

Dessa uppgifter omfatta emellertid icke hela läskedrycksproduktionen, enär de grunda sig på primärmaterial från allenast de företag, som sysselsätta minst tio arbetstagare eller vilkas sammanlagda årsproduktion har ett värde av minst 15,000 kronor. Enligt inhämtade upplysningar kan de i statistiken icke inbegripna företagens produktion beräknas utgöra cirka 5 milj. liter. Den sammanlagda årliga tillverkningen av kolsyrade läskedrycker kan sålunda för närvarande uppskattas till cirka 76 milj. liter. Härtill komma de i statistiken icke inbegripna kolsyrefria läskedryckerna — vissa mineralvatten, konsumtionsfärdig saft etc. — från vilka emellertid i detta sammanhang torde kunna bortses, då de utgöra en helt obetydlig kvantitet.

I hela läskedrycksproduktionen ingå enligt uppgift de söta läskedryckerna med cirka 45 procent.

Import av läskedrycker förekommer endast i obetydlig omfattning. Åren 1937 och 1938 utgjorde densamma i runt tal 33,000 liter resp. 30,000 liter. Exporten av läskedrycker för samma år uppgick till cirka 211,000 liter resp. 253,000 liter.

För beräkning av antalet läskedryckstillverkare i landet kan viss ledning erhållas av det material, som legat till grund för nyss åberopade statistiska uppgifter. För år 1937 härrörde nämnda uppgifter från 410 företag. För närvarande torde antalet av ifrågavarande företag närma sig 450. På grundval av uppgifter om inköp av kolsyra, vilka tillhandahållits av Sveriges Vattenfabrikanters Riksförbund, synes emellertid hela antalet läskedryckstillverkare med tillverkning för avsalu kunna uppskattas till cirka 900, d. v. s. dubbelt så många som enligt nämnda statistiska material. Enligt en utredning, som riksförbundet nyligen verkställt med ledning av uppgifter, som införskaffats från förbundets medlemmar, skulle antalet tillverkare i varje fall uppgå till minst 877. Antalet företag, som bedriva tillverkningen i liten skala, är sålunda avsevärt. Den mycket skiftande storlek, i vilken läskedrycksproduktionen äger rum, belyses närmare av följande av riksförbundet

lämnade uppgifter rörande fördelningen av de till förbundet anslutna företagen i storleksgrupper efter tillverkat antal flaskor år 1938:

Tillverkat antal flaskor	Antal företag	Tillverkat antal flaskor	Antal företag
Intill 50,000	89	200,000— 500,000	62
50,000—100,000	87	500,000—1,000,000	50
100,000—200,000	56	över 1,000,000	19

Rörande fördelningen av de läskedryckstillverkande företagen på olika delar av landet har inhämtats, att största antalet dylika företag finnes i Kalmar län, Malmöhus län, Älvsborgs län och Västernorrlands län med resp. 52, 97, 52 och 52 företag samt det minsta antalet i Uppsala län, Gotlands län, Blekinge län och Jämtlands län med resp. 14, 5, 14 och 13 företag.

Läskedryckstillverkningen äger rum i ganska betydande omfattning i samband med bryggerirörelse och i vissa fall även vid apotek. Denna fördelning belyses av följande av riksförbundet lämnade uppgifter, avseende förutnämnda 877 företag.

Läskedryckstillverkande företag	Antal
Skattepliktiga bryggerier	126
Skattefria bryggerier	309
Apotek	51
Läskedrycksfabriker	391

Kolsyra för beredning av läskedrycker tillverkas för närvarande vid 5 kolsyrefabriker, av vilka 3 tillhöra ett bolag och de övriga 2 ägas av annan intressegrupp. Dessutom tillvaratages vid ett bryggeri den vid jäsningen av maldrycksvörten uppkommande kolsyran, vilken därefter tillhandahålles för läskedrycksfabrikation. För närvarande förekommer icke, att läskedrycksfabrikerna själva tillverka kolsyra. Enligt industristatistiken uppgick kolsyretillverkningen i sin helhet under nedannämnda år till följande kvantiteter:

1933	1,511 ton	1936	2,490 ton
1934	1,690 »	1937	3,327 »
1935	2,036 »	1938	3,290 »

Av den för år 1938 uppgivna kvantiteten tillverkad kolsyra utgjorde 1,520 ton fast kolsyra (kolsyreis) och 1,770 ton flytande kolsyra. Allenast sistnämnda slag av kolsyra kommer för närvarande till användning för läskedryckstillverkning, och förbrukningen härav uppgives utgöra cirka 1,500 ton. I övrigt användes den tillverkade kolsyran i huvudsak till kylapparater, brandsläckningsapparater, behandling av metaller samt för laboratorieändamål. Import av kolsyra har hittills förekommit endast i enstaka fall.

Flytande kolsyra tillhandahålles i ståltuber, i regel rymmande 10 eller 20 kilogram. Priset för kolsyra till läskedrycksfabrikation torde för närvarande kunna angivas till cirka 40 öre per kilogram.

Utom till läskedrycksfabrikerna försäljes kolsyra för beredning av kolsyrade drycker även till innehavare av s. k. sodamatic- och liknande apparater, avsedda för tillverkning av läskedrycker i mindre skala. Dessa användas av vissa större förbrukare av sådana drycker, såsom sjukhus, regementen, marketenterier, folkparker och större hushåll, vilka alltså genom egen tillverkning tillgodose sitt behov av läskedrycker. Antalet dylika köpare av kolsyra har beräknats utgöra omkring 300. Häri torde emellertid ingå ett mindre antal läskedrycksfabrikanter, som bedriva tillverkningen för avsalu i liten omfattning. Enligt uppgift omfattar försäljningen av kolsyra för tillverkning medelst nämnda apparater för närvarande cirka 15,000 kilogram. Denna kolsyra tillhandahålles i tuber om 3 kilogram och betingar ett högre pris än kolsyra till läskedrycksfabriker. Vidare förekommer försäljning av kolsyra i form av s. k. kolsyrepatroner. Varje sådan patron rymmer 9 gram kolsyra och är avsedd för framställning av en liter kolsyrat vatten. Den årliga försäljningen av kolsyra i denna form har uppgivits för närvarande utgöra cirka 600 kilogram, motsvarande i runt tal 60,000 liter kolsyrat vatten. Enligt uppgift läser försäljningen under senare år icke ha varit stadd i ökning.

Av läskedryckerna tillhandahålles kolsyrat vatten å flaskor om 200, 333, 400 och 800 gram med 400- och 800-gramsstorleken som den vanligaste, under det att de söta läskedryckerna i regel försäljas å flaskor om 333 gram. Vad läskedryckspriserna beträffar utgör fabrikenas pris i Stockholms stad och län för kolsyrat vatten 11 öre per flaska om 400 gram samt för sockerdricka och vanliga lemonader 13 öre, lemonader i mellanprisklassen 18 öre och lyxlemonader 20 öre per flaska om 333 gram. Motsvarande pris per flaska om 800 gram utgör för kolsyrat vatten 16 öre och för sockerdricka och vanliga lemonader 20 öre. I förhållande till nämnda belopp variera läskedryckspriserna i övriga delar av landet såväl uppåt som nedåt utan alltför stora skiljaktigheter. De högsta priserna synas gälla i Norrbottens län, där priset är i stort sett för kolsyrat vatten 15 öre per flaska om 400 gram samt för sockerdricka och vanliga lemonader 17 öre, lemonader i mellanprisklassen 20 öre och lyxlemonader 22 öre per flaska om 333 gram. Nu angivna priser gälla för återförsäljare; till privata kunder är priset vanligen cirka 2 öre högre. Påläggen i detaljhandeln variera. Priset å restaurangerna för kolsyrat vatten uppgår sålunda till 40 à 55 öre, med sistnämnda pris såsom vanligt förekommande å s. k. första klass restauranger.

Läskedrycksbeskattning i utlandet.

Innan jag ingår på frågan om den lämpligaste metoden för anordnande av en skatt å läskedryckskonsumtionen i vårt land, torde en redogörelse även böra lämnas för den särskilda omsättningsskatt å kolsyrade drycker, som

genomförts i Norge, det enda land, i vilket såvitt det kunnat utrönas en speciell dylik skatt för närvarande uttages.

Beskattningen av läskedrycker infördes i Norge år 1924 jämsides med höjning av maltdrycksbeskattningen och införande av skatt å fruktvin; skatt å choklad och sötsaker hade införts år 1922. Skatten, som utgår med 15 öre per liter, omfattar kolsyrehaltiga, alkoholfria drycker, dock icke alkoholfri maltdryck, och åvilar tillverkaren. Den påföres vid läskedryckernas utlämnande och redovisas genom stämpelmärken. Som huvudregel gäller, att de utlämnade läskedryckerna skola uppföras å faktura, som utställas i två exemplar, av vilka det för köparen avsedda exemplaret förses med stämpelmärken till skattens belopp. Stämpelmärkena skola makuleras och fakturan införas i *engrosförsäljningsbok*. Syftet med denna anordning är tydligen, att den köpande allmänheten skall ägna uppmärksamhet åt, att fakturan är vederbörligen försedd med stämpelmärken och att man alltså genom allmänhetens medverkan skall kunna upptäcka skattesvek. I skatteförordningen stadgas också, att köpare, som av omständigheterna bör förstå, att varan utlämnas utan att skatten vederbörligen påförts, skall, såvida icke missförhållandet på hans anmärkning omedelbart av tillverkaren rättas, snarast göra anmälan till polismyndigheten. Underlåter köparen detta, blir han själv ansvarig för skattens erläggande.

Emellertid sker den utan jämförelse största delen av försäljningen dels genom läskedrycksfabrikens utkörare och dels i fabriken direkt till förbrukare, i vilka fall faktura ej behöver utställas och allmänhetens kontrollerande tillsyn sålunda ej kan påräknas. Alla sådana försäljningar skola införas i *detaljförsäljningsbok*, i vilken för beskattning även upptagas läskedrycker, som utbekommas av tillverkaren eller dennes tjänstemän eller arbetare för förbrukning av dem själva eller i deras hushåll. Skattefrihet är alltså icke medgiven i Norge för sistnämnda förbrukning. För införandet i boken finnes en kolumn för varje flaskstorlek. Vid försäljning genom avhämtning införes varje dagsförsäljning å en särskild rad. Då en sida i detaljförsäljningsboken är fullskriven, inklistras i särskild kolumn å sidan stämpelmärken till det belopp, som motsvarar det å sidan upptagna liter-talet. Vidare skola föras *tappningsbok* samt, om så av kontrollmyndigheten bestämmes, *lagerbok* över färdiga varor och *råvarubok*. Inköp och användning av stämpelmärken skola redovisas i särskild *stämpelmärkesbok*. Nämnade böcker föras för halvår och skola efter avslutandet insändas till kontrollmyndigheten (direktören för tobaks- samt choklad- och sötsaksbeskattningen). Antalet läskedrycksfabriker är för närvarande 197.

Innan tillverkning av läskedrycker får upptagas, skall först inhämtas myndigheternas tillstånd, varom ansökan skall göras minst en månad före tillverkningens början. Sker avbrott i rörelsen under mer än tre månader, skall anmälan göras till kontrollmyndigheten, och tillverkningen får icke ånyo upptagas, förrän förnyat tillstånd erhållits.

Tillverkning av läskedrycker får bedrivas endast i lokaler, som godkänts av kontrollmyndigheten.

Av förarbetena till den norska skatteförordningen framgår, att man med utgångspunkt från en beräknad läskedrycksförsäljning av cirka 13 milj. liter påräknade en skatteinkomst av 2 milj. kronor för det närmaste året. De första fem åren efter skattens införande utgjorde emellertid konsumtionen allenast 6 à 7 milj. liter, och skatteinkomsten höll sig vid omkring en miljon kronor eller hälften av den beräknade. Så småningom har emellertid läskedryckskonsumtionen åter stigit samt uppgick år 1938 till 14 milj. liter och skatteinkomsten till 2.1 milj. kronor.

Läskedrycksskatten väckte stark opposition från industriens sida, främst på grund av de brister, som ur kontrollsynpunkt ansågos förbundna med skattesystemet. Visserligen voro samtliga vattenfabriker ålagda att hålla en bokföring, som förutsattes utgöra ett underlag för kontrollen, men det visade sig snart, att de små företagen, som ofta drevos med biträde allenast av hustru, barn eller andra anförvanter eller kompanjoner, brusto i fullgörandet av bokföringsskyldigheten. Uppenbar skatteskolning kunde för denna kategori av tillverkare i många fall konstateras. Av den hederlige fabrikanter, som driver en välordnad rörelse med kontrollerbar, tillförlitlig bokföring, kunde staten, framhölls det, med säkerhet påräkna att få ut skatten, men annorlunda förhölle det sig med den mindre nogräknade och den, vars bokföring vore bristfällig. Upprepade framställningar ha också gjorts från industriens sida om skattens slopande, vilka dock hittills icke lett till åsyftat resultat. Läskedrycksindustrien har tidigare även hemställt om ändring av beskattningssystemet såtillvida, att övergång borde ske till skattläggning av den vid tillverkningen använda kolsyra, varutinnan detaljerade förslag framlagts. De norska myndigheterna ha emellertid avvisat dessa förslag, vilka numera icke heller synas vidhållas av industrien själv. Dess representanter anse dock alltjämt läskedrycksskatten med hänsyn till de bristande kontrollmöjligheterna mycket otillfredsställande för den lojale tillverkaren.

Enligt upplysningar, som under hand inhämtats från de norska myndigheterna, synes deras uppfattning vara den, att skattekontrollen under åren närmast efter beskattningens tillkomst icke var effektiv men att den numera kan anses tillfredsställande.

Till komplettering av den norska läskedrycksbeskattningen utfärdades år 1934 bestämmelser om särskild skatt å kolsyra, som säljes för tillverkning av läskedrycker, vilka äro avsedda för eget bruk. Denna skatt fastställdes till 6 kronor 30 öre per kilogram kolsyra. Härmed har avsetts att åstadkomma en beskattning även av den privata tillverkning av läskedrycker, som enligt vad i det föregående nämnts äger rum med användande av sodamatic- och liknande apparater. Antalet dylika enskilda läskedryckstillverkare, som tidigare var jämförelsevis stort, har därefter betydligt nedgått.

Skatt å läskedrycker har tidigare även funnits i Tyskland, där den första gången infördes år 1918. Den utgjorde 0.10 mark per liter för mineralvattnen och 0.20 mark per liter för lemonader och andra artificiellt beredda dryc-

ker. Skatten påfördes, då varan levererades till köparen. Skattefrihet var medgiven för vad som av de i fabriken anställda förbrukades därstädes. Läskedrycksfabrikant var ålagd anmälningsskyldighet och var pliktig att hålla bokföring över tillverkning, tappning och försäljning av läskedrycker, vilken bokföring låg till grund för skattekontrollen. Skatteinkomsten utgjorde år 1919 cirka 53 milj. mark. Den tyska läskedrycksbeskattningen upphörde emellertid efter några år för att återinföras år 1930, då skattesatsen bestämdes till 0.05 mark för läskedrycker och 0.10 mark för lemonader per liter. Beskattningen lär då ha medfört ett betydande bakslag för läskedrycksindustrien, och den suspenderades från 1932 års början samt upphävdes definitivt år 1934.

Olika system för läskedrycksbeskattning.

Vid övervägande av de utvägar, som kunna tänkas ifrågakomma vid införande av en skatt å läskedrycker i Sverige, torde man ha att välja mellan följande olika beskattningssystem:

1. *Sluten kontroll* med fortlöpande övervakning genom kontrolltjänsteman vid varje fabrik, varvid skatten uttages å vad som under kontroll faktiskt tillverkats eller försålts.
2. Någon form av *råvaruskatt*, d. v. s. en skatt, som uttages å råämne eller annan förnödenhet, som erfordras vid tillverkningen.
3. *Banderollskatt*, vid vilken skatten redovisas genom en varje flaska åsatt skattebanderoll.
4. *Deklarationsförfarande*, varvid skatten grundas å tillverkarens egen uppgift om storleken av tillverkningen eller försäljningen samt efterföljande kontroll äger rum genom granskning av tillverkarens bokföring, som för sådant ändamål anordnas enligt särskilda bestämmelser.

Vad till en början angår en läskedrycksbeskattning, tänkt efter det första alternativet med *sluten kontroll*, inses lätt, att anlitaandet av denna utväg, som skulle påkalla anställande av en särskild kontrolltjänsteman vid varje fabrik med daglig tjänstgöring därstädes, måste lämnas helt å sido. Med utgångspunkt från att läskedrycksfabrikernas antal beräknas utgöra omkring 900, skulle kontrollen kräva avsevärda kostnader och i övrigt bliva jämförelsevis vidlyftig. Vid många tillverkningsställen skulle skatteintäkten icke på långt när förslå till kontrollkostnadernas bestridande.

Även ett system med *råvaruskatt* måste uppenbarligen lämnas ur räkningen. Den råvara, som härvidlag främst skulle kunna ifrågakomma, är den i praktiskt taget alla läskedrycker ingående kolsyran. Bortsett från de olika fabrikanternas avsevärt olika möjligheter med hänsyn till den tekniska utrustningen att kunna utnyttja den inköpta beskattade kolsyran skulle en kolsyreskatt medföra stor ojämnhet i beskattningen såtillvida, att de i marknaden förekommande produkterna skulle drabbas högst olika av skatten. Vissa s. k. bordsvatten skulle bli lindrigt beskattade eller i vissa fall gå helt

fria från skatt, under det att andra produkter komme att drabbas hårdare. Vidare finge man motse, att kolsyreskatten komme att föranleda en genomgående kvalitetsförsämring, då säkerligen många fabrikanter skulle minska kolsyrehalten även i de drycker, som anses fordra högt kolsyrenehåll och i vilka kolsyran, enligt vad erfarenheten givit vid handen, förhindrar bakterieutveckling. Slutligen må framhållas, att, därest kolsyran skulle beskattas, det icke vore otänkbart, att vissa läskedryckstillverkare sökte framställa sitt eget behov av kolsyra, vartill möjligheter finnas.

Någon annan för beskattningsändamål lämplig råvara, som genomgående användes inom läskedrycksindustrien, finnes icke, ehuruval socker — där det tilläventyrs icke ersättes med sackarin eller annat konstgjort sötningsmedel — användes till den stora kategori, som utgöres av de söta läskedryckerna. Däremot har undersökts, huruvida icke beskattningen skulle kunna knytas till de förslutningar, som anbringas å flaskorna. Dessa förslutningar skulle alltså redan vid kapsylfabriken försees med någon slags skattestämpel och försäljas till priser inkluderande skatten. Frånsett de olägenheter, som skulle vara förbundna med att anordna en skattekontroll i samband med kapsylfabrikationen, skulle ett dylikt system medföra, att man finge förbjuda de läskedrycksfabriker, som genom automatiska maskiner i direkt samband med flaskornas tillslutande nu själva tillverka sina förslutningar, att fortsätta därmed, såvida icke en fortlöpande kontroll i dessa fabriker anordnades. Systemet skulle i varje fall icke kunna tillämpas i fråga om s. k. patentkorkar (porslinspropp med gummiskiva), som användas ett flertal gånger, tills de efter längre eller kortare tid förslutits. Skattens uttagande å förslutningarna synes därför icke vara genomförbart. Ej heller låter det sig göra att använda på visst sätt skattestämplade etiketter, då dessa lätt kunna tagas av flaskan antingen hos köparen eller vid återkomsten till fabriken och därefter i svikligt syfte begagnas på nytt. Framhållas må emellertid, att även om förutberörda råämnen m. m. icke lämpa sig att på antytt sätt tjäna till direkt underlag vid en beskattning, deras användning likväl kan för kontrollen utgöra en värdefull ledning vid bedömande av tillverkningens storlek vid tillämpning av annat beskattningssystem.

Vad därefter angår uttagande av läskedrycksskatt medelst användning av skattebanderoller erbjuder detta system obestriddligen skattetekniska fördelar och anlitas redan vid olika konsumtionsbeskattningar. I vårt land användes ett dylikt system för tobaksbeskattningen och för skatten å spelkort samt har tidigare anlitats för uttagande av accis å punsch. I utlandet kommer skattebanderoll i en del fall till användning, bland annat vid spritdrycksbeskattning och uttagande av accis å tändstickor. För skattemyndigheten utgör denna skatteform en bekväm anordning, som innebär en effektiv beskattning och kräver ringa kontrollanordningar. Däremot öfvervärtas arbete och kostnader å tillverkarna, som ha att utföra banderolleringen. För vissa artiklar, exempelvis tobaksvaror och tändstickor, som tillhandahållas i lådor eller askar och som tillverkas i betydande skala av stora industriföretag, torde ej svårigheter möta att med automatiska maskiner an-

bringa skattebanderoller å förpackningarna för en jämförelsevis ringa kostnad per enhet. En annan sak är, huruvida ett banderollsystem kan i detta hänseende med fördel användas inom en sådan hantering som läskedrycksindustrien. Banderollen bör anbringas å flaskan på sådant sätt, att den brytes vid flaskans öppnande. Det arbetsmoment, som tillkomme för banderollens åsättande, skulle medföra en jämförelsevis stor kostnad för läskedrycksindustrien. Då den nuvarande årstillverkningen omfattar ett så betydande antal flaskor som cirka 175 milj., vilka var och en skulle förse med en skattebanderoll, inses att denna skatteform måste pålägga industrien ett omfattande arbete. Därest en arbetare skulle per timme kunna förse 1,000 flaskor — vilket ansetts utgöra en hög genomsnittssiffra — med banderoller, åtginge alltså med den nuvarande konsumtionen för hela industrien minst 175,000 arbetstimmar för denna del av beskattningsproceduren. Det har framhållits, att åsättande av banderollerna kräver en betydande rutin och färdighet och att det vid arbetet härmed icke skulle kunna undgås, att banderoller ginge förlorade. Automatiska maskiner för banderollering av flaskor finnas enligt uppgift för närvarande icke i Sverige, men med tiden komme väl sådana att kunna anskaffas. På grund av den höga kostnad, dessa skulle betinga, bleve allenast de större fabrikanterna i stånd att skaffa sig dylik utrustning, varför de mindre fabrikanterna genom denna form av beskattning skulle komma i ett sämre läge. En olägenhet av banderollskatten är vidare, att, då banderollering av tekniska skäl måste ske i samband med flaskornas förslutning, ett icke ringa antal banderoller skulle gå förlorade vid kross och då läskedryck under lagring i fabriken skadats, så att den blivit osäljbar och flaskornas innehåll måst uttömmas. På samma sätt finge tillverkaren bära kostnaden för banderoller å flaskor, innehållande försåld läskedryck, som av en eller annan anledning blivit osäljbar och måst återtagas av fabriken samt där uttömmas. Det skulle ej heller kunna undvikas, att banderollerna även i andra fall såväl i fabriken som under läskedryckernas transport bleve förstörda. En annan olägenhet består däri, att, då banderollen komme att klistras över de nu i avsevärd utsträckning använda aluminiumkapsylerna och dessas yta under inverkan av kolsyretrycket i flaskan visar benägenhet att särskilt sommartid så småningom bukta uppåt, risk föreligger, att banderollerna slitas av och att läskedrycksflaskor alltså ej sällan även av denna anledning skulle tillhandahållas allmänheten med brutna skattebanderoller. Det må erinras, att beträffande punschstämpeln föreskrift var meddelad om att denna skulle utanpå skyddas av en särskild kapsyl.

Förut har framhållits, att ur fiskalisk synpunkt fördelar vore förbundna med ett banderollsystem. Det bör emellertid anmärkas, att en svaghet vidlåder detta system vid en läskedrycksbeskattning därigenom, att banderollerna vid flaskornas förvaring på is eller i vatten lätt falla av. Samtidigt som detta förhållande kan utnyttjas i bedrägligt syfte, förlorar också härigenom det kontrollmoment, som ligger i att allmänheten vid banderollskatt skall vara inställd på att skattebanderoll alltid bör finnas åsatt varan, väsentligt

i betydelse. Samtidigt ökar faran för att illojala fabrikanter, eventuellt i samförstånd med köpare, våga taga risken att utlämna läskedrycker utan skattebanderoll å flaskorna.

Enbart anskaffandet av skattebanderollerna drager vidare en icke ringa kostnad. För 175 milj. gummerade banderoller torde, enligt vad inhämtade upplysningar ge vid handen, anskaffningskostnaderna knappast understiga 50,000 kronor. Härtill skulle, förutom kostnader för banderollernas försäljning, komma utgifterna för den tillsynsverksamhet, som beskattningen eljest skulle påkalla från statens sida.

Det förtjänar slutligen erinras, att, då beskattningen av läskedrycker infördes i Norge, banderollskatten avvisades med i huvudsak följande motive-ring. De kärl, vari de avsedda dryckesvarorna saluhölles och som praktiskt taget alltid bestode av glasflaskor, lämpade sig icke för ett ändamåls-enligt anbringande av banderoller. Dessa borde om möjligt påklistras kärlets förslutning på ett sådant sätt, att denna icke kunde öppnas utan att banderollen förstördes. Banderolleringen skulle under dylika omständigheter bliva mycket besvärlig, och detta så mycket mer som det vore fråga om många miljoner flaskor; den kunde därvid knappast tänkas utförd medelst automatiska maskiner. Dessutom kunde banderollerna lätt avtagas i oskadat skick för att senare användas i olagligt syftemål. De fölle vidare ofta av kärnen, i synnerhet när dessa — exempelvis vid placering på is — utsattes för fuktighet. Till nämnda brister i skattemetoden komme så svårigheterna och kostnaderna för det allmänna att anskaffa och distribuera den stora mängd banderoller, som erfordrades.

Av det anförda torde framgå, att en beskattning medelst banderoller icke låter sig med samma fördel genomföra i fråga om läskedrycker som beträffande vissa andra konsumtionsvaror. En banderollskatt å läskedrycker är förbunden med sådana olägenheter, att den svårligen kan förordas, om möjlighet finnes att anlita annat beskattningssystem.

Vad slutligen angår genomförandet av en beskattning på grundval av ett deklara-tions-förfarande bygger en sådan beskattningsanordning till en viss grad på förtroende för tillverkaren samt på möjligheten att kunna utöva en efterhandskontroll å de i deklARATIONEN lämnade uppgifterna genom granskning av hans handelsböcker eller enligt skattebestämmelserna honom ålagd särskild bokföring. En dylik beskattning kan med fördel tillämpas i fråga om företag, som äro av den storleksordning, att en väl-ordnad bokföring finnes samt att skattesvek icke gärna kan äga rum utan att ett flertal av personalen därtill medverkar eller därom äger kännedom. För konsumtionsacciser eller liknande skatter har nämnda beskattningsform i vårt land kommit till användning bland annat i följande fall: skatten å automobilgummiringar (numera upphävd), silkesaccisen, skatten å inom riket tillverkad bensin, skatten å brännolja för drivande av automobil, margarinaccisen och foderkaksskatten. Vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 68 till innevarande års urtima riksdag angående förändrad maltdrycksbeskattning skulle den jämväl komma att tillämpas å sistnämnda beskatt-

ning. Erfarenheterna av ifrågavarande beskattningsmetod ha hittills givit vid handen, att den för de områden, där den tillämpats, fungerat tillfredsställande. Vad angår en tillämpning av metoden å en beskattning av läskedrycker, föreligga i stort sett samma förutsättningar för ett tillfredsställande resultat, när det gäller de större företagen inom läskedrycksindustrien. Såsom framgår av det föregående är emellertid utmärkande för denna industri, att ett synnerligen stort antal tillverkare driva sin hantering i mycket ringa omfattning samt med avseende å lokal och teknisk utrustning under blygsamma förhållanden. I många fall utövar tillverkaren rörelsen, som ofta nog är i gång allenast under sommarmånaderna, med biträde allenast av familjemedlemmar eller någon enstaka medhjälpare, varför skyldighet för honom att föra handelsböcker icke föreligger. Till nu nämnda förhållande hänföra sig även anmärkningarna rörande bristande effektivitet i fråga om kontrollen vid den norska läskedrycksbeskattningen, beträffande vilken det fiskaliska övervakandet i allt väsentligt är grundat på möjligheterna att genom granskning av tillverkarnas bokföring och annan efterhandskontroll utröna, om skatten vederbörligen erlagts.

Med hänsyn till det stora antalet småföretag inom läskedryckstillverkningen torde därför förutsättningarna för uttagande av läskedrycksskatt efter ett deklarationsförfarande icke heller i vårt land ställa sig särskilt gynnsamma. Även om vissa mindre tillverkare tilläventyrs komma att brista i erläggande av läskedrycksskatt, är emellertid uppenbart, att ett icke ringa tillskott till statskassan kan erhållas genom en sådan skatt, då den ojämförligt största avsättningen av läskedrycker faller på de större företagen. Därest det statsfinansiella läget kräver utnyttjandet av denna skatteälla, torde man under sådana förhållanden vara hänvisad till att uttaga läskedrycksskatten efter tillverkarens deklaration över försäljningen med de möjligheter till kontroll, som kunna stå till buds. Att det härvid icke är möjligt att utforma kontrollen i överensstämmelse med vad som föreslagits beträffande de skattepliktiga bryggerierna, där densamma väsentligen är avsedd att knytas till uppgifter, som lämnas av en av bryggeriet utsedd forsedelskontrollant, samt till handelsbokföringen, beror självfallet därpå, att de skattepliktiga bryggerierna på grund av sin större personal och mera omfattande rörelse erbjuda lämpliga förutsättningar för genomförande av dylik mera systematisk kontroll. I vissa hänseenden bör emellertid bryggerikontrollen tjäna som förebild till en beskattningsförordning även rörande läskedryckerna. En läskedrycksbeskattning i Sverige synes i enlighet härmed böra genomföras på i huvudsak följande sätt.

Beskattningens anordnande.

Vad till en början angår beskattningens omfattning har med läskedrycker hittills i allmänhet förståtts mineralvatten samt kolsyrehaltiga, alkoholfria drycker. Enligt en av 1916 års livsmedelslagstiftningskommitté på sin tid föreslagen definition skulle sålunda till läskedrycker hänföras alla under

tillsättning av kolsyra tillverkade drycker, vilka icke vore hänförliga till malt- eller rusdrycker. I tullhänseende falla läskedryckerna under tulltaxenummer 144, som omfattar »mineralvatten och kolsyrade, alkoholfria läskdrycker». Ingendera av dessa definitioner tager emellertid enligt sin ordalydelse hänsyn till förekomsten av kolsyrefria saftdrycker, vilka visserligen hittills äro endast sparsamt förekommande men som framdeles kunna tänkas få ökad avsättning. Till sin karaktär äro sistnämnda drycker givetvis att betrakta såsom läskedrycker och böra inbegripas i beskattningen. Intill dess i samband med en blivande livsmedelslagstiftning definitionen å läskedrycker blir slutgiltigt fastställd, synes i nu förevarande sammanhang tillfyllest att — med utgångspunkt från ordalydelsen av nyssnämnda tulltaxerubrik — såsom läskedrycker angiva »mineralvatten samt kolsyrade och därmed jämförliga drycker, vilka icke äro hänförliga till rusdrycker eller maldrycker».

En beskattning av de svagare maldryckerna, vilken kan synas ligga nära till hands i samband med förevarande beskattning, torde icke böra inbegripas i denna. Av dessa maldrycker kan särskiljas mellan maltdricka och lagrat svagdricka å ena sidan och det färska s. k. brunsvagdrickat å andra sidan. Vad de båda första maldryckstyperna beträffar skulle de visserligen vara av natur att kunna ifrågakomma till en beskattning av ungefär samma skäl som läskedryckerna. Sammanlagda kvantiteten av tillverkningen av maltdricka och lagrat svagdricka är emellertid jämförelsevis obetydlig — tillverkningsåret 1937/38 i runt tal 8 milj. liter — varför igångsättande av en beskattningsprocedur beträffande dem knappast synes motiverat. Det s. k. brunsvagdrickat är en betydligt större konsumtionsvara, varav nämnda tillverkningsår framställdes cirka 114 milj. liter, men synes icke vara lämpat att göras till föremål för beskattning.

För alla tillverkare av läskedrycker skall föreligga skyldighet att avgiva driftsanmälan till kontrollmyndigheten, som bör bliva kontrollstyrelsen, i väsentligen samma ordning, som enligt förslaget i förutnämnda proposition är avsedd att gälla för bryggerierna. Skatten skall utgå med visst öretal per liter. För att i någon mån eliminera kontrollsvårigheterna i fråga om de mindre läskedrycksfabrikerna bör stipuleras en minimiskatt av förslagsvis 100 kronor per månad, vilken varje tillverkare skall ha att oberoende av tillverkningens storlek erlagga för den tid, varunder rörelsen må bedrivas. Härigenom erhåller staten beträffande varje läskedrycksfabrik även garanti för en skatteinkomst, som står i rimligt förhållande till kontrollkostnaderna. Nämnda belopp motsvarar vid en skatt av 10 öre per liter en försäljning av cirka 2,500 flaskor per månad, vilket icke kan sägas utgöra ett med hänsyn till fabrikantens intressen oskäligt högt belopp för minimiskatten. För att icke denna anordning skall verka alltför betungande, bör bestämmelse meddelas därom, att tillverkare, som endast under en viss del av året bedriver sin rörelse, äger göra anmälan om avbrott i rörelsen med verkan att skatt icke beräknas för den tid avbrottet varar. En dylik minimiskatt torde vara ägnad att i någon mån hindra uppkomsten av nya små-

företag på detta område. Det har emellertid framhållits, att sådana småföretag ur allmän synpunkt i många fall äga föga berättigande, då de såsom förut antytts ofta nog drivas under bristfälliga sanitära och tekniska förhållanden samt understundom med anlåtande av osunda konkurrensmetoder. Beskattningsmyndigheten torde lämpligen böra i samband med kontrollbesöken öva tillsyn såväl å de sanitära förhållandena i läskedrycksfabrikerna som därå, att sådan fabrik äger tillgång till erforderlig teknisk utrustning ävensom lämpligt råvatten. Därest anmärkning föreligger i något av här nämnda hänseenden, lärer, där rättelse ej vinnes, anmälan få ske till hälsovårdsmyndighet. Vid driftsanmälan från ny tillverkare bör fogas hälsovårdsmyndighets intyg därom, att för rörelsen avsedda lokaler uppfylla i hälsovårdsstadgan angivna fordringar.

Tillverkare skall för varje månad upprätta och senast å femtonde söckendagen efter månadens utgång till kontrollstyrelsen insända en på tro och heder avgiven skattedeklaration angående den myckenhet läskedrycker, som under månaden utlämnats från fabriken. Avdrag må i deklARATIONEN göras för de kvantiteter läskedrycker, som enligt tullmyndighets intyg exporterats eller som utlämnats såsom kontrollprov. För undvikande av dubbelbeskattning medgives avdrag även för läskedrycker, som till fabriken levererats av annan tillverkare ävensom för läskedrycker, som tidigare utlämnats från fabriken men som återförts till dess lager. Återstoden efter avdragen skall utgöra den beskattningsbara kvantiteten. Å deklARATIONEN skall finnas intyg av två personer, att densamma överensstämmer med bokföringen vid fabriken.

Skatten för en månad skall erläggas samtidigt med insändandet av deklARATIONEN för månaden. Inbetalningen skall ske i samma ordning som gäller för andra dylika skatter och acciser. Betalas icke skatten, skall kontrollstyrelsen äga meddela förbud mot utlämning av läskedrycker från fabriken. Kontrollstyrelsen skall vidare kunna ålägga tillverkare att ställa säkerhet för skatten.

För att erhålla ett underlag för en skattekontroll med ledning av bokföringen måste denna vara anordnad på härför ändamålsenligt sätt. Av bokföringen skola till en början framgå myckenheten inköpta råvaror och förnödenheter samt myckenheten i fabriken framställda ävensom av annan tillverkare till fabriken levererade läskedrycker. Vidare skola uppgifter kunna erhållas om myckenheten från fabrikens lager utlämnade läskedrycker av egen och annans tillverkning samt myckenheten till fabriken återförda läskedrycker. Bokföringen skall även utvisa kvantiteten i fabriken genom kross eller eljest förstörda läskedrycker ävensom huru mycket utlämnats såsom kontrollprov eller av tillverkaren eller hans personal förbrukats inom fabriken. I den mån företagens vanliga handelsbokföring icke är så anordnad, att nu angivna uppgifter därur på lämpligt sätt framgå, skall tillverkaren kunna åläggas att föra särskilda journaler för sådant ändamål. Ett angivande i skatteförordningen av vissa obligatoriska journaler synes, i avsaknad av erfarenheter om huru kontrollen bör närmare utformas, icke

lämpligen böra äga rum. Det bör i stället ankomma å kontrollstyrelsen att meddela föreskrifter angående den särskilda journalföringen, med befogenhet att ålägga tillverkaren att på det sätt, som kan anses erforderligt, specificera förekommande uppgifter. Kontrollstyrelsen skall vidare äga föreskriva, att vid utlämning av läskedrycker följesedel skall upprättas.

För kontrolländamål skall tillverkare och försäljare av kolsyra, socker eller andra vid läskedrycksframställning användbara ämnen ävensom av kärl, kapsyler eller andra vid dryckernas utlämning från fabriken erforderliga förnödenheter och artiklar ha att vid anfordran till kontrolltjänsteman lämna uppgifter om läskedryckstillverkares inköp härav.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att vissa större förbrukare av kolsyrade drycker själva tillverka sådana med hjälp av särskilda apparater. För att icke ett kringgående av läskedrycksskatten skall äga rum genom sådan tillverkning, kunde det ifrågasättas att belägga den härför erforderliga kolsyran, vilken nu inköpes hos de svenska kolsyrefabrikerna, med en skatt, som, räknat per kilogram kolsyra, motsvarar läskedrycksskatten. I åtskilliga av här åsyftade fall, exempelvis då dryckerna beredas vid marketenterier och folkparker, där de sedan serveras mot betalning, sker tillverkningen för försäljning och blir följaktligen underkastad beskattning enligt förslaget. I den mån detta icke är fallet, torde det röra sig om tillverkning av så jämförelsevis ringa omfattning, att anledning icke föreligger att särskilt beskatta kolsyran. I varje fall synes utvecklingen härutinnan böra avvaktas, innan åtgärder i sådan riktning vidtagas.

Beräknad skatteinkomst.

I det föregående har den yrkesmässiga tillverkningen av läskedrycker uppskattats till för närvarande 76 milj. liter årligen. Av redogörelsen framgår även, att läskedryckskonsumtionen undergått en icke obetydlig fortlöpande stegring för varje år. Om en skatt pålægges läskedryckerna, lärer en sådan åtgärd sannolikt komma att föranleda en konsumtionsminskning, som till sin storlek blir beroende på skattesatsens storlek. För att minska olägenheterna för läskedrycksindustrien av beskattningen, torde skattesatsen icke böra bestämmas till högre belopp än 10 öre per liter. Därest med denna skattesats verkningarna med avseende å konsumtionens storlek skulle för det närmaste året inskränka sig till, förutom ett upphörande av den hittills pågående stegringen i densamma, en direkt minskning med 15 procent, skulle alltså kunna räknas med en skatteintäkt av cirka 6.5 milj. kronor för helt år räknat. Den nya skatten bör föranleda upptagande å tilläggsstat av en ny inkomstitel, benämnd Skatt å läskedrycker. Förslag härom torde få framläggas i samband med att ny beräkning av vissa inkomstitlar å gällande riksstat underställes riksdagen.

Kontrollpersonal och kontrollkostnader.

För åstadkommande av en så effektiv kontroll som möjligt över läskedrycksbeskattningen påkallas avläggande av jämförelsevis ofta återkommande kontrollbesök vid de olika läskedrycksfabrikerna. För sådant ändamål är erforderligt, att till kontrollstyrelsens förfogande ställes behövt antal kontrolltjänstemän. Dessa skola vid varje kontrollbesök öva tillsyn å att föreskriven bokföring finnes anordnad samt att de myckenheter läskedrycker, vilka deklarerats för beskattning, överensstamma med bokföringen. Vidare bör jämförelse verkställas mellan avsättningen av läskedrycker och verkställda inköp av råvaror och förnödenheter ävensom uppmärksamhet ägnas åt att fabriken med avseende å de sanitära förhållandena och den tekniska utrustningen befinner sig i vederbörligt skick. För det kontrollarbete, som äger rum rörande läskedrycksbeskattningen i de skattepliktiga och de skattefria bryggerierna, kunna överkontrollörerna vid maltdrycks- och brännvinstillverkningen anlitas. Arbetet härmed måste dock beräknas bliva av sådan omfattning, att fullgörandet av deras vanliga åligganden skulle bli va lidande, såvida de icke erhöle en biträdande överkontrollör vid sin sida. Med en sådan anordning bleve det möjligt för överkontrollören och den biträdande överkontrollören att omhändertaga kontrollen över läskedrycksbeskattningen i sin helhet inom distriktet. Denna uppdelning av arbetet med kontrollen över maltdrycks-, brännvins- och läskedryckstillverkningen på två tjänstemän i varje överkontrollörsdistrikt skulle säkerligen medföra, att denna arbetskraft bleve på mest effektiva sätt utnyttjad och att resekostnaderna även i möjligaste mån nedbringades. Under förutsättning av bifall till det i propositionen nr 68 framlagda förslaget om förändrad maltdrycksbeskattning skulle antalet överkontrollörsdistrikt — fränsett Stockholms distrikt, i vilket överkontrollörsgröromålen skulle utföras av en tjänsteman i kontrollstyrelsen — bliva 7, vadan alltså biträdande överkontrollörer till samma antal skulle anställas på grund av läskedrycksskattens tillkomst. Enligt nämnda förslag skulle i det sydligaste överkontrollörsdistriktet finnas, närmast för kontrollen över lantbruksbrännerierna därstädes, två biträdande överkontrollörer i lönegraden Eo 21. Enahanda kompetensfordringar torde böra gälla för de nu föreslagna biträdande överkontrollörerna, och dessa tjänstemän torde även böra tillerkännas i stort sett samma avlöning. Med hänsyn till läskedrycksbeskattningens speciella karaktär synes det emellertid icke vara lämpligt att giva ifrågavarande nya befattningshavare ställning av extra ordinarie tjänstemän, utan de torde i stället böra erhålla arvode. Arvodenas storlek synes lämpligen kunna bestämmas till 6,600 kronor för år, vartill bör läggas en årlig ersättning av 500 kronor för expeditionskostnader. Å arvodena bör dyrtidstillägg ej utgå. Om utgifterna för vikariatsersättningar uppskattas till 1,300 kronor, skulle vid bifall härtill avlöningskostnaden för den lokala kontrollen över läskedrycksbeskattningen komma att uppgå till 51,000 kronor för år. Under innevarande budgetår skulle, räknat för 6 må-

nader, kostnaden alltså bliva 25,500 kronor, vilket belopp komme att belasta förslagsanslaget till kontroll å tillverkningsavgifter. För reseersättningar till de ifrågavarande nya biträdande överkontrollörerna, vilka ersättningar för helt år torde kunna uppskattas till 40,000 kronor, bör för innevarande budgetår beräknas ett belopp av 20,000 kronor att utgå av nyssnämnda anslag.

Jämväl för kontrollstyrelsens vidkommande påkallar läskedrycksskattens införande förstärkning av arbetskrafterna. Handhavandet av kontrollarbetet inom styrelsen med avseende å sagda skatt bör anförtros åt en extra förste byråinspektör, vilken såsom extra tjänsteman bör hänföras till en lönegrad 24, omfattande löneklasserna 21—23. Därjämte bör åtminstone tills vidare, intill dess nu ifrågavarande kontroll blivit nöjaktigt organiserad och gjorda erfarenheter å området hunnit komma till uttryck i bestämmelser och anordningar av olika slag, anställas en byråinspektör i lönegraden Ex 22. För granskning och bearbetning av uppgifter i kontrollhandlingar m. m. bör dessutom hos kontrollstyrelsen anställas ett kontorsbiträde, som tills vidare bör hänföras till lönegraden Ex 4. Kostnaderna för denna förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskrafter, beräknade för 6 månader av innevarande budgetår, belöpa sig till omkring 8,500 kronor. Till följd härav torde riksdagens medgivande böra inhämtas, att anslagsposten till grundavlönningar till övrig icke-ordinarie personal måtte få överskridas med nämnda belopp utöver vad som föreslagits i förenämnda propositionen nr 68. De ökade kostnaderna för avlöningsförhöjningar m. m. och rörligt tillägg torde under innevarande budgetår kunna bestridas av härför anvisade, förslagsvis beräknade anslagsposter. Med hänsyn till de nya arbetsuppgifter, som genom läskedrycksbeskattningen skulle tillföras kontrollstyrelsen, torde vidare för löpande budgetår uppkomma en kostnadsökning med omkring 1,500 kronor för reseersättningar och omkring 2,000 kronor för expenser, sistnämnda belopp beräknat med hänsyn tagen till vissa nyanskaffningar av inventarier m. m., som påkallas i anledning av personalökningen. Det torde få ankomma på kontrollstyrelsen att hos Kungl. Maj:t göra framställning om medgivande att överskrida de för dessa ändamål under styrelsens omkostnadsanslag anvisade posterna, därest så befinnes oundgängligen erforderligt.

Tull å läskedrycker.

Införande av skatt å läskedrycker påkallar även upptagande av frågan om tull å dessa. I allt väsentligt hänföras läskedryckerna till tulltaxenummer 144, omfattande »mineralvatten och kolsyrade, alkoholfria läskedrycker», och äro för närvarande tullfria. Nämnda varor böra i detta sammanhang åsättas en tull, motsvarande skattens belopp, eller 10 kronor för 100 liter. Med den definition, som i det föregående föreslagits för läskedrycker, kan det tänkas att vissa hithörande drycker, exempelvis färdigberedd saft, i tullhänseende komma att hänföras till tulltaxerubriken »saft, bär- och frukt», samt andra drycker, ej särskilt nämnda, innehållande högst $2\frac{1}{4}$ volym-

procent alkohol, ej hänförliga till maltdrycker». Då dessa drycker enligt tulltaxenumren 147 och 148 redan äro åsatta så hög tull som 34 kronor för 100 kilogram (drycker på fat), resp. 69 kronor för 100 liter (drycker på andra kärl), synes någon ändring av tullen beträffande dem icke påkallad i förevarande sammanhang.

Ikraftträdande m. m.

Med hänsyn till de omfattande förarbeten med avseende å organiserandet av kontrollverksamheten, anskaffande av journaler och andra blanketter m. m., som komma att åvila kontrollmyndigheten, synes ikraftträdandet av läskedrycksskatten icke kunna bestämmas till tidigare tidpunkt än den 1 februari 1940.

I enlighet med vad förut anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *förordning om skatt å läskedrycker*.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels antaga berörda förslag;

dels besluta, att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan skall från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes, i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

144	Mineralvatten och kolsyrade, alkoholfria läskedrycker 100 liter	10: —
-----	---	-------

dels godkänna den i det föregående förordade organisationen av den lokala kontrollen över läskedrycksbeskattningen;

dels ock medgiva, att den i avlöningsstaten för kontrollstyrelsen under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal upptagna delposten till grundavlöningar m. m. må överskridas med, utöver vad som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition den 14 oktober 1939, nr 68, ytterligare högst 8,500 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

P. J. Arrhenius.